

Lieta C-238/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 20. marts

Iesniedzējtiesa:

Verwaltungsgericht Hannover (Vācija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 7. marts

Prasītājs:

EZ

Atbildētāja:

Vācijas Federatīvā Republika, ko pārstāv *Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*

Pamatlietas priekšmets

Lietas dalībnieku strīds, ko izskata iesniedzējtiesa, ir par to, vai prasītājs, kuram jau ir piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, var pieprasīt no atbildētājas arī bēgļa statusa piešķiršanu.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Iesniedzējtiesa lūdz Tiesu saskaņā ar LESD 267. pantu interpretēt Direktīvu 2011/95 lietā, kurā Sīrijas pilsonis, uz kuru attiecas militārais dienests, ir pametis savu izcelsmes valsti iesaukuma draudu dēļ un tagad Vācijas Federatīvajā Republikā lūdz piešķirt bēgļa statusu.

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar “atteikšanos veikt militāro dienestu konflikta laikā” netiek prasīts, lai attiecīgā persona būtu oficiāli atteikusies no militārā dienesta veikšanas, ja izcelsmes valsts tiesību aktos nav paredzētas tiesības atteikties no militārā dienesta?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša:

Vai ar Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 2. punkta e) apakšpunktā paredzēto “atteikšanos veikt militāro dienestu konflikta laikā” tiek aizsargātas arī personas, kuras pēc tam, kad beidzies termiņš, līdz kuram bija atlikts iesaukums militārajā dienestā, neierodas savas izcelsmes valsts militārā dienesta pārvaldē un bēgot izvairās no piespiedu iesaukšanas?

3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša:

Vai Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka iesaucamais, kuram nav zināma viņa turpmākā militārās darbības joma, militārais dienests jau tāpēc vien tieši vai netieši “ietvertu noziegumu vai tādu darbību izdarīšanu, uz ko attiecas 12. panta 2. punktā minētie izslēgšanas pamati”, jo viņa izcelsmes valsts bruņotie spēki atkārtoti un sistemātiski veic šādus noziegumus vai darbības, izmantojot iesaucamos?

4) Vai Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka arī vajāšanas gadījumā saskaņā ar Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 2. punkta e) apakšpunktu atbilstoši Direktīvas 2011/95/ES 2. panta d) apakšpunktam ir jābūt saiknei starp Direktīvas 2011/95/ES 10. pantā noteiktajiem iemesliem un Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 1. un 2. punktā noteiktajām vajāšanas darbībām vai aizsardzības pret šādām darbībām trūkumam?

5) Ja atbilde uz ceturto jautājumu ir apstiprinoša: vai saikne Direktīvas 2011/95/ES 9. panta 3. punkta izpratnē, skatot to kopsakarā ar Direktīvas 2011/95/ES 2. panta d) apakšpunktu, starp vajāšanu apsūdzības dēļ vai sodu par atteikšanos veikt militāro dienestu un vajāšanas iemeslu pastāv jau tad, ja apsūdzība vai sods ir saistīta ar atteikšanos?

Atbilstošās starptautisko tiesību normas

1951. gada 28. jūlija Konvencija par bēgļu statusu (turpmāk tekstā – “Ženēvas konvencija”).

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencija par civilpersonu aizsardzību kara laikā.

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijas papildprotokols par starptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (turpmāk tekstā – “I protokols”).

1949. gada 12. augusta Ženēvas konvencijas papildprotokols par nestarptautiska rakstura bruņotu konfliktu upuru aizsardzību (turpmāk tekstā – “II protokols”).

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.), it īpaši 2. panta d) apakšpunkts, 9. panta 1. punkts, 2. punkta e) apakšpunkts un 3. punkts, 10. pants, 12. panta 2. punkts.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Asylgesetz [Likums par patvēruma tiesībām] (turpmāk tekstā – “*AsylG*”), it īpaši 3. panta 1. punkts, 2. punkts un 4. punkts, 3.a panta 1. punkta 1. apakšpunkts, 2. punkta 5. apakšpunkts un 3. punkts, 3.b panta 1. un 2. punkts.

2002. gada 26. jūnija *Völkerstrafgesetzbuch* [Noziegumu pret starptautiskajām tiesībām kodekss].

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Prasītājs ir Sīrijas pilsonis. Viņš pameta savu izcelsmes valsti 2014. gada 6. novembrī ar jūras transportu, un, šķērsojot vairākas valstis, 2015. gada 5. septembrī ieceļoja Vācijas Federatīvajā Republikā pa sauszemi. 2016. gada 28. janvārī viņš atbildētājam iesniedza oficiālu patvēruma pieteikumu.
- 2 Uzklaušīšanā, ko vadīja atbildētāja, prasītājs būtībā norādīja, ka viņš savu militāro dienestu Sīrijas armijā vēl neesot veicis, un, baidoties piedalīties pilsoņu karā, esot pieprasījis militārā dienesta atlikšanu. Viņam esot ticis atļauts atlikt militāro dienestu līdz 2015. gada februārim – universitātes studiju absolvēšanai. Studijas viņš pabeidza 2014. gada aprīlī un 2014. gada novembrī pameta savu izcelsmes valsti, ņemot vērā viņam draudošo iesaukšanu [militārajā dienestā].
- 3 Ar 2017. gada 11. aprīļa lēmumu atbildētāja prasītājam piešķīra alternatīvās aizsardzības statusu. Pārējā daļā tā patvēruma pieteikumu noraidīja. Prasītājs 2017. gada 1. maijā šo lēmumu pārsūdzēja iesniedzējtiesā.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 Prasītājs būtībā atsaucas uz to, ka viņam neatkarīgi no individuāliem iemesliem, Sīrijā jau draudot vajāšana par bēgšanu no Sīrijas un patvēruma pieteikuma iesniegšanu Federatīvajā Republikā.
- 5 Atbildētāja uzskata, ka prasītājs pats neesot cietis no vajāšanas Sīrijā, kuras dēļ būtu pamatota viņa izceļošana no valsts. Viņam kā personai, kas atgriežas, arī neesot jābaidās no vajāšanas, jo viņš esot bēdzis tikai no pilsoņu kara. Katrā ziņā nepastāvēt saikne starp vajāšanas darbību un vajāšanas iemeslu.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

Par valsts tiesisko regulējumu

- 6 Prasītājs lūdz piešķirt bēgļa statusu saskaņā ar *AsylG* 3. panta 1. un 4. punktu, skatot to kopsakarā ar 3.a panta 1. punkta 1. apakšpunktu un 2. punkta 5. apakšpunktu. Saskaņā ar to ārvalstniekam ir jāpiešķir bēgļa statuss, ja viņš, pamatoti baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politiskās pārliecības vai piederības kādai noteiktai sociālai grupai dēļ, atrodas ārpus savas izcelsmes valsts. Saskaņā ar *AsylG* 3.a panta 2. punkta 5. apakšpunktu apsūdzība vai sods par atteikšanos veikt militāro dienestu konflikta laikā var tikt uzskatīta par vajāšanu, ja militārā dienesta veikšana ietvertu noziegumu vai tādu darbību izdarīšanu, uz ko attiecas *AsylG* 3. panta 2. punktā ietvertie izslēgšanas noteikumi. Saskaņā ar *AsylG* 3. panta 2. punkta pirmā teikuma 1. apakšpunktu minētais ietver noziegumus pret mieru, kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci. Saskaņā ar *AsylG* 3.a panta 3. punktu ir jābūt saiknei starp *AsylG* 3. panta 1. punkta 1. apakšpunktā, skatot to kopsakarā ar *AsylG* 3.b pantu, noteiktajiem vajāšanas iemesliem un *AsylG* 3.a panta 1. punktā noteiktajām vajāšanas darbībām.
- 7 Vācijas administratīvo tiesu judikatūra par (Sīrijas) iesaucamo politisko vajāšanu, kas pamatota ar apsūdzību vai sodu par atteikšanos no militārā dienesta veikšanas, nav viennozīmīga.

Par situāciju Sīrijā

- 8 Kopš 2011. gada Sīrijā valda iekšējs bruņots konflikts. Iesniedzējtiesai ir skaidrs, ka Sīrijas pilsoņu karā joprojām visas konfliktā iesaistītās puses atkārtoti veic nopietnus un sistemātiskus starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumus.
- 9 Sīrijā pastāv divus gadus ilgs vispārējs militārais dienests, kas attiecas uz Sīrijas pilsoņiem, vīriešiem, kas vecāki par 18 gadiem. Uz pārliecību balstītas atteikšanās tiesības nav paredzētas Sīrijas tiesību aktos.
- 10 Sīrijas militārā dienesta pārvalde turpina intensīvu iesaukšanu. Iesaukšanas procesa ietvaros no iesaucamajiem kopumā tiek sagaidīts, ka tie, iestājoties

militārā dienesta iesaukuma termiņam, piemēram, pēc tam, kad beidzies termiņš, līdz kuram iesaukums militārajā dienestā bija atlikts saistībā ar studijām, patstāvīgi ierodas iesaukšanas centros. Iesaucamie, kas neierodas militārā dienesta pārvaldē, pēc sešiem mēnešiem parasti tiek iekļauti personu, kas izvairās no militārā dienesta, sarakstā, kurš tiek paziņots kontrolpunktiem un citām valsts iestādēm. Šādā veidā pārtvertām personām, kas izvairās no militārā dienesta, kara laikā saskaņā ar Sīrijas tiesību aktiem draud sods ar brīvības atņemšanu līdz pieciem gadiem. Soda veids ir patvaļīgs un tas var būt gan valsts tiesību aktos paredzētais brīvības atņemšanas sods, gan bīstama iesaistīšana kara darbības frontē bez militārās apmācības, un pat sodīšana ar nāvi.

- 11 Iesniedzējtiesa ir pārliecināta, ka prasītājam, kurš īsi pirms termiņa beigām, līdz kuram iesaukums militārajā dienestā bija atlikts, ir izvairījies no Sīrijas iestādēm, atstājot Sīriju un meklējot patvērumu Vācijas Federatīvajā Republikā, par šādu rīcību draud apsūdzība vai sods viņa izcelsmes valstī Sīrijā, kurā pastāv vispārējs militārais dienests, ko prasītājs negrib pildīt, un kas, iespējams, būtu saistīts ar kara noziegumu veikšanu.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo un otro prejudiciālo jautājumu

- 12 Iesniedzējtiesa vispirms vēlas noskaidrot, vai izvairīšanos no militārā dienesta bēgot var uzskatīt par atteikšanos no militārā dienesta, vai arī ir nepieciešams, ka attiecīgajām iestādēm tiek skaidri paziņots atteikums veikt militāro dienestu. Pirmā un otrā prejudiciālā jautājuma mērķis ir noskaidrot, vai Direktīvas 2011/95 9. panta 2. punkta e) apakšpunkts ir jāsaprot tādējādi, ka ar “atteikšanos” veikt militāro dienestu ir paredzēts kas vairāk nekā vienkārša bēgšana no izcelsmes valsts, pat ja izcelsmes valsts tiesību akti neparedz iespēju atteikties no militārā dienesta. Pieņemot, ka iesaucamajam jebkurā gadījumā valsts iestādēm būtu jāsniedz paziņojums par atteikšanos veikt militāro dienestu, viņš sevi pakļautu iespējamām represijām bez izredzēm uz to, ka viņa uz pārliecību balstītais lēmums tiktu ņemts vērā. Šī iemesla dēļ iesniedzējtiesa sliecas uzskatīt, ka arī iesaucamā bēgšana no izcelsmes valsts, ciktāl tā laikā ziņā un pēc būtības ir saistīta ar iesaukuma termiņu vai militārā dienesta veikšanas sākumu, ir jāuzskata par atteikumu veikt militāro dienestu un uz abiem prejudiciālajiem jautājumiem ir jāatbild apstiprinoši.

Par trešo prejudiciālo jautājumu

- 13 Direktīvas 2011/95/ES 12. panta 2. punkta a) apakšpunktā ietvertā izslēgšanas klauzula attiecas uz “kara noziegumiem”. Šis jēdziens ir balstīts uz 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvencijas 1. panta F daļu. Kara noziegums pastāv it īpaši tad, kad militāras darbības tiek vērstas pret personām un organizācijām, kas ar 1949. gada 12. augusta Ženēvas konvenciju par civilpersonu aizsardzību kara laikā un I un II papildprotokolu ir īpaši aizsargātas. Šī konvencija un

papildprotokoli ar 2002. gada 26. jūnija Noziegumu pret starptautiskajām tiesībām kodeksu tika transponēti Vācijas tiesību aktos. Tajā tostarp ir noteikts, kādas darbības ietver kara noziegumu jēdziens un kādas ietver jēdziens “noziegumi pret cilvēci”, kas ir pielīdzināms kara noziegumu jēdzienam.

- 14 Iesniedzējtiesa norāda uz Tiesas apsvērumiem 2015. gada 26. februāra spriedumā *Shepherd* (C-472/13, EU:C:2015:117), it īpaši 35. un 46. punktā, un attiecīgajiem ģenerālvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumiem (EU:C:2014:2360), it īpaši 37. punktu. Tā no šīs judikatūras secina, ka bēglim nav personīgi jāveic kara noziegums vai noziegums pret cilvēci, bet gan būtisks ir vispārējais konteksts, kādā tiek veikts militārais dienests. Taču bēglim ir jāpierāda, ka viņa militārais dienests “ietvertu” noziegumu vai tādu darbību izdarīšanu, kas ietilpst izslēgšanas klauzulā. Šis aspekts tādējādi ietver prognozi, saskaņā ar kuru ir jāņem vērā, kāda ir varbūtība, ka militārā dienesta ietvaros nākotnē šāda darbība tiks veikta. Saskaņā ar Tiesas judikatūru aizsardzību var attiecināt uz personām, kuras nav tieši iesaistītas kara noziegumos, tikai tad, ja to funkciju izpilde var tām pietiekami tiešā veidā un ar pienācīgu ticamību likt piedalīties šādu darbību veikšanā.
- 15 Iesniedzējtiesa uzskata, ka iesaucamo piedalīšanās turpmākos kara noziegumos Sīrijā ir pietiekami ticama. It īpaši tā tostarp norāda uz vairākiem Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūru ziņojumiem, kas nostiprinājuši tās pārliecību, ka Sīrijas valdības spēki jau gadiem ilgi ļoti lielā mērā ir iesaistīti sistemātisku kara noziegumu veikšanā un šajā sakarā izmanto iesaucamos.
- 16 Iesniedzējtiesa uzdod jautājumu, vai, ņemot vērā tikai šo apstākli, tas šķiet pamatoti ticami, ka militārā dienests, ko pildītu iesaucamais, vismaz netieši ietvertu līdzdalību kara noziegumos. Valsts tiesas no sprieduma lietā *Shepherd* secina, ka iesaucamajiem, kuru iesaukšanas termiņš ir atlikts, būtu jāsniedz arī pierādījumi, kādai militārajai vienībai tie savā izcelsmes valstī piederētu. Šāda prasība iesniedzējtiesai šķiet nepiemērota. Pirmkārt, šis apstāklis nav vienīgais noteicošais, jo Tiesa spriedumā *Shepherd* balstās uz līdzvērtīgu pierādījumu kopumu, kā, piemēram, individuālais stāvoklis, pieteikuma iesniedzēja personīgie apstākļi un ar izcelsmes valsti saistītie fakti, kas var apliecināt, ka dienesta situācija rada iespējamu apgalvoto kara noziegumu veikšanu. Otrkārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka Tiesas spriedumā *Shepherd* ietvertie faktiskie pieņēmumi Sīrijas gadījumā nepastāv. Tiesa tādējādi bija pamatojusies uz to, ka Amerikas Savienotās Valstis principā soda par kara noziegumiem un bruņotā iejaukšanās Irākā tika veikta, pamatojoties uz Drošības padomes mandātu un ar starptautiskās sabiedrības atļauju un uzraudzību. Tomēr Sīrijas valsts nevis soda par kara noziegumiem, bet tos veicina. Sīrijas armijas operācijas tiek veiktas nevis ar starptautiskās sabiedrības mandātu, atļauju vai uzraudzību, bet gan ar tās nopelumu. Treškārt, no bēgļa tiek prasīta informācija, ko viņš principā, kā šajā pamatlietā, nevar sniegt, proti, kādu militāru funkciju viņš veiktu kādā vienībā, ja viņš neizvairītos no militārā dienesta veikšanas.

- 17 Iesniedzējtiesai šajā sakarā rodas (nākamais) jautājums, vai pieteikuma iesniedzējam militārā dienesta veikšana arī tad “ietvertu” darbības, kas ietilpst izslēgšanas klauzulā, ja tiktu konstatēts, ka, lai gan viņa individuālais stāvoklis un viņa personīgie apstākļi jautājuma izskatīšanā ir nepārliciecināmi, taču izcelsmes valsts apstākļi vien pamatoti norāda uz to, ka militārajā dienestā ir iespējama situācija, kurā pastāvētu risks piedalīties kara noziegumu veikšanā. Iesniedzējtiesa, ņemot vērā Sīrijas pilsoņu kara konkrētos apstākļus, uzskata, ka nepietiek tikai ar teorētisku iespēju, ka iesaucamais savu militāro dienestu varētu veikt bez noziedzīgas rīcības, lai viņa apgalvojums, ka militārais dienests pats par sevi ietvertu kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci izdarīšanu, šķīstu maz ticams.

Par ceturto prejudiciālo jautājumu

- 18 Direktīvas 2011/95 9. panta 3. punktā ir paredzēta saikne starp vajāšanas darbību Direktīvas 2011/95 9. panta 2. punkta izpratnē vai aizsardzības no šādām darbībām trūkumu un Direktīvas 2011/95 2. panta d) apakšpunktu, skatot to kopsakarā ar Direktīvas 2011/95/ES 10. pantā noteiktajiem vajāšanas iemesliem. Iesniedzējtiesa jautā, vai šis bēgļa statusa piešķiršanas nosacījums attiecas arī uz vajāšanu Direktīvas 2011/95 9. panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē.
- 19 Vācijas tiesu atbilde uz šo jautājumu nav viennozīmīga. Iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai Direktīvas 2011/95 9. panta 2. punkta e) apakšpunkta gadījumā ir jāpiemēro Direktīvas 2011/95 9. panta 3. punkts, jo šajā kā vienīgajā noteikumā no 2. punkta gadījumiem jau ir paredzēta kauzāla notikumu secība, proti, apsūdzība vai sods “par atteikšanos veikt militāro dienestu”, kamēr visos pārējos gadījumos paredzēti ir vienkārši fakti. Turklāt personai, kas atteikusies no militārā dienesta, būtu jāpierāda, ka Direktīvas 2011/95 2. panta d) apakšpunkta izpratnē viņa savā izcelsmes valstī baidoties no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, politisko uzskatu vai piederības kādai noteiktai sociālajai grupai “dēļ”. Tas, kurš atteicies no militārā dienesta, parasti uz to atsauksies, kā to darījis pieteikuma iesniedzējs šajā lietā, lai apliecinātu savas domas Direktīvas 2011/95 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē. Tas rada jautājumu, vai tādā situācijā kā šī vispār ir iespējams, ka saikne nepastāv, jo arī uzskats, ka persona nevar veikt militāro dienestu konflikta laikā, ja tā veikšana, iespējams, varētu ietvert kara noziegumu izdarīšanu, ir jāuztver kā politisks uzskats.

Par piekto prejudiciālo jautājumu

- 20 Ar piekto prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai apsūdzība vai sods par atteikšanos veikt militāro dienestu Direktīvas 2011/95 9. panta 2. punkta e) apakšpunkta izpratnē ir vajāšanas gadījums politisko uzskatu dēļ Direktīvas 2011/95 10. panta 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē.